

УДК 346.961:347.121.2+347.65/.68

Ірина Бондар,

канд. юрид. наук, доцент кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОХОРОНА НОТАРІУСОМ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У НОТАРІАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ СПАДКОВИХ ВІДНОСИН: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Стаття присвячена проблемам охорони нотаріусом особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб, зокрема виявлення нотаріусом у процесі спадкування тих особистих немайнових прав спадкодавця, що можуть входити до складу спадщини, а також формулюванню пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання досліджуваного питання.

Ключові слова: нотаріус, особисті немайнові права, спадкові відносини, спадщина.

Постановка проблеми. Дослідженню питань охорони та захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у спадкових правовідносинах присвячували свої праці вчені, які займаються дослідженням матеріального права, зокрема: І. В. Венедіктова досліджувала захист інтересів у спадкових відносинах [1], О. О. Терехова аналізувала питання здійснення, охорони та захисту суб'єктивних спадкових прав [2], Ю. О. Заїка [3], З. В. Ромовська [4] розглядали різні інститути спадкового права з точки зору саме матеріального права.

Такі вчені, як С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, дослідили спадкове право з точки зору реалізації норм матеріального права у нотаріальному, цивільному процесі та адвокатській діяльності [5]. О. Є. Кухарев [6] розглядав питання судової практики щодо спадкових прав, Є. Є. Фурса [7] проаналізував процедури вчинення консулом нотаріальних дій щодо спадкування, Л. В. Скок-Козяр [8] порівняла нотаріальні та судові процедури спадкування в Україні та Німеччині. Безумовно, праці цих вчених мають істотний вплив на вдосконалення законодавства і практики реалізації норм матеріального права з питань спадкування.

Мета дослідження. Автор поставив собі за мету проаналізувати ті нотаріальні провадження, які мають відношення до спадкування саме особистих немайнових прав осіб, оскільки нині ці питання набувають актуальності та залишаються відкритими, оскільки не знайшли свого остаточного вирішення.

Стан дослідження. До науковців, які свої праці присвятили дослідженню проблем спадкування особистих немайнових прав, слід віднести А. В. Гелич [9], З. В. Ромовську [10], С. Я. Фурсу, Є. І. Фурсу [11], О. Л. Зайцева [12] та російських учених Т. І. Зайцеву, П. В. Крашенінікова [13], які розкривають це питання через призму нотаріальної діяльності з видачі нотаріусом свідоцтва про право на спадщину щодо особистих немайнових прав спадкодавця, С. Я. Рабовську, яка досліджувала питання спадкування корпоративних прав [14].

Виклад основного матеріалу. Можливість вчинення нотаріусом нотаріальних проваджень, пов'язаних зі спадкуванням особистих немайнових прав, залежить, насамперед, від основного питання: чи можуть ці права входити до складу спадщини.

Згідно зі ст. 1218 ЦК до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Як і з правочинами, традиційно ще у радянській доктрині цивільного права вважалося, що особисті немайнові права, які не пов'язані з майновими правами, спадкуватися не можуть. Вважалося, що з особистих немайнових прав, пов'язаних із майновими правами, переходити до спадкоємців можуть тільки права на видання, відтворення та розповсюдження творів [15, с. 90-96].

Стаття 1219 ЦК прямо передбачає, що не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця: 1) особисті немайнові права;

2) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами.

Отже, начебто питання щодо можливості особистих немайнових прав бути об'єктами спадкування з точки зору законодавства є чітко визначеним та очевидним – такі права не можуть бути предметом спадщини. Однак, як видається, відповідь на це питання не є настільки очевидною, про що свідчать позиції як практиків, так і науковців.

Так, Департамент у справах цивільного стану громадян та нотаріату Міністерства юстиції України в одному зі своїх листів зазначав, що спадкування – це перехід майнових і окремих особистих немайнових (виділено нами – І. Б.) прав та обов'язків спадкодавця до його спадкоємців. Сукупність цих прав та обов'язків і є спадщиною. До складу спадщини не входять деякі (виділено нами – І. Б.) особисті немайнові права спадкодавця, зокрема право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами [16]. Таким чином, як видається, Міністерство юстиції орієнтує нотаріальну практику на те, що окремі особисті немайнові права можуть входити до складу спадщини, якщо це встановлено законом або установчими документами товариства. Аналогічною є позиція правової науки.

Так, А. В. Гелич зазначає, що характеристика особистих немайнових прав, які не входять до складу спадщини, має ґрунтуватися на класифікації особистих немайнових прав на такі, що пов'язані з майновими правами, та такі, що не пов'язані з майновими правами. З огляду на це, доводиться, що особисті немайнові права, пов'язані з майновими правами, можуть входити до складу спадщини у випадках, встановлених законом, установчими документами юридичних осіб, заповітом спадкодавця [17, с. 9-10].

На наш погляд, можливість або неможливість особистих немайнових прав входити до складу спадщини необхідно досліджувати через таке правове поняття, як оборотоздатність об'єктів цивільних прав.

Згідно зі ст. 178 ЦК об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи.

Проблему оборотоздатності особистих немайнових благ досить детально у правовій науці дослідив С. О. Сліпченко. Ним було зроблено загальний теоретич-

ний висновок, що не здатними до обороту є такі права: свобода вибору літературної, художньої, наукової та технічної творчості, свобода вибору місця проживання, вибір роду діяльності, свобода пересування і вибір місця перебування, свобода об'єднань, свобода мирних зібрань, оскільки вони невіддільні і не об'єктивовані, мають чітко виражений особистий характер і дозволяють задовольняти інтерес лише своїм носіям. Із цієї ж причини вони не підлягають грошовій оцінці. Ті нематеріальні об'єкти, які мають ознаки відокремленості, об'єктивованості, віддільності та економічної цінності, подібно до результатів творчої діяльності мають властивості товару і потенційно здатні брати участь в економічному обороті [18, с. 479]. До останніх належать: ім'я фізичної особи, її зображення, честь, ділова репутація, особисті папери, відомості про особисте життя, житловий простір, кореспонденція, інформація, найменування юридичної особи, участь в управлінні товариством, голос фізичної особи, автономність юридичної особи та інші оборотоздатні об'єкти особистих немайнових правовідносин [18, с. 479-480]. Отже, щодо цих об'єктів можуть виникати оборотоздатні особисті немайнові права, на думку С. О. Сліпченко, хоча з цією позицією важко однозначно погодитися, якщо докладно аналізувати ці поняття в контексті їх реалізації в цивільному або іншому обороті. Таке правило не можна застосовувати без істотних обмежень, інакше його застосування може призвести до парадоксів. Зокрема, за цією позицією виходить, що фізична особа вправі продавати або іншим чином відчужувати своє ім'я, честь тощо. Але з чим вона залишиться і хто захоче їх придбати?

Можливість спадкування особистих немайнових прав визначає й Н. М. Оксанюк. На її погляд, заповідач не може заповідати своїм спадкоємцям право авторства, право на авторське ім'я чи право на недоторканність твору, а також інші особисті немайнові права, які невіддільні від особи, але він має право заповідати не видані за його життя рукописи та інші результати інтелектуальної творчості та майнові права на них [19, с. 120-121]. Ось тут і буде проявлятися важливість імені автора твору, рукопису, оскільки їх привласнення спадкоємцем не зробить його одночасно відомим і популярним тощо.

Однак усі ці теоретичні висновки потребують адаптації до питань практичного характеру. І тут, на наш погляд, такий практичний підхід, який може бути взятий за основу нотаріусами у вирішенні питання щодо можливості тих чи інших особистих немайнових прав входити до складу спадщини, наводить

С. Я. Фурса. На її погляд, застосовуючи на практиці термін «особисті немайнові права», необхідно посилається на конкретні норми закону, які встановлюють можливість або заборону спадкування [20, с. 789]. На нашу думку, з таким твердженням загалом можна погодитися.

Як вбачається з аналізу особистих немайнових прав та особистих немайнових благ, вони є досить неоднорідними за своїм змістом, і щодо їх правового регулювання здебільшого не може бути застосовано універсальний підхід. Так, як щодо вже обґрунтованої автором можливості особистих немайнових благ бути предметом правочинів, так і щодо спадкування необхідно визнати, що окремі особисті немайнові права та блага можуть входити до складу спадщини. Такими, зокрема, можуть бути окремі права інтелектуальної власності.

Не погоджуючись із зазначеним твердженням С. Я. Фурси, Л. В. Лещенко зазначає, що положення п. 1 ч. 1 ст. 1219 ЦК у контексті визначених цивілістичною доктриною властивостей особистих немайнових прав дає підстави вважати, що навіть за відсутності у ЦК вичерпного переліку цих прав уміщувати щодо кожного з цих прав норму про неможливість спадкування означало б зводити нанівець правило норми загальної (п. 1 ч. 1 ст. 1219 ЦК). Також Л. В. Лещенко припускає, що і винятки з цієї норми навряд чи можливі, навіть за наявності відповідного застереження в спеціальній нормі закону [21, с. 64].

Однак, як нам здається, С. Я. Фурса не пропонувала уміщувати в закон окремі норми щодо можливості чи неможливості спадкування конкретних особистих немайнових прав. Йдеться про те, що неможливість особистого немайнового права спадкуватися не може визначатися автоматично, виключно виходячи з наявності п. 1 ч. 1 ст. 1219 ЦК, оскільки як би цього комусь не хотілося, але ця норма не охоплює особливості усіх особистих немайнових прав у сфері спадкування. Як уже зазначалось автором вище, натепер сфера особистих немайнових прав є настільки широкою, особисті немайнові права є настільки різними за своєю природою, що формулювання єдиних універсальних висновків щодо будь-яких особистих немайнових прав, зокрема, й у частині неможливості їх переходити до спадкоємців є неприйнятним. Протилежний висновок приводитиме лише до порушення прав фізичних та юридичних осіб на спадкування, оскільки необґрунтовано обмежуватиме їхні спадкові права.

Враховуючи наведене, можна зробити загальний висновок про можливість вияв-

лення в процесі спадкування особистих немайнових прав спадкодавця і необхідності нотаріусів кваліфікувати такі права як такі, що мають спадкуватися або ні. Тобто відсутність у нормах ЦК чіткого переліку особистих немайнових прав спадкодавця, що можуть спадкуватися, призводитиме у нотаріальній практиці до істотних проблемних питань.

Тепер вважаємо доцільним зупинитися на обґрунтуванні можливості під час вжиття заходів з охорони спадкового майна виявлення нотаріусом рукопису видатного вченого або письменника, що може зберігатися на паперовому або електронному носії. Неважко передбачити, що така праця буде значно престижнішою, якщо належатиме видатній людині, ніж його нащадкам. Тому спадкоємці потенційно здатні власноруч завершити незакінчену працю спадкодавця для її тиражування в комерційних цілях. Якщо ж такий рукопис буде виявлений нотаріусом під час опису спадкового майна, то завдяки об'єктивному характеру діяльності нотаріуса виникне більша довіра до факту, що праця належить спадкодавцю. Отже, спадкоємці потенційно здатні зловживати своїм статусом і отримати завдяки використанню авторського права вигоду.

Однак автор у цьому разі не вважає, що ім'я автора в такій ситуації спадкується, оскільки не можна розцінювати неправомірні дії як законні. Так само спадкоємці не отримують ім'я автора (спадкодавця) у спадок, і хоча вони здатні назвати своїх дітей ім'ям спадкодавця, але це ім'я персоніфікуватиме абсолютно іншу фізичну особу. Тому важко однозначно погодитися з позицією С. О. Сліпченко щодо оборотоздатності імені фізичної особи, оскільки воно персоніфікує конкретного суб'єкта в суспільних відносинах.

Справді, зазначення в афішах імені видатного артиста значно збільшуватиме попит на білети на концерт тощо, але саме ім'я не може відчужуватися, оскільки з ним пов'язується певний образ і талант конкретної фізичної особи. Тому у разі відсутності на концерті певної фізичної особи, яка була зазначена в афіші, споживачі повинні мати право на компенсацію або повернення коштів. Більше того, коли ім'я використовуватиметься незаконно і без дозволу, в такому разі сам діяч вправі вимагати відповідної компенсації тощо.

Але автор впевнений у тому, що в цих випадках ми говоримо не про формальне використання імені фізичної особи, а про певний образ людини, який і спонукає суспільство до уваги до цієї особистості. Наприклад, якщо на афішах з'явиться напис, що вечір присвячується пам'яті Андрія Кузьменко, то значна

частина українців не відреагує на таку афішу, оскільки більша частина знала цю видатну постать в українському шоу-бізнесі під псевдонімом Кузьма Скрябін. Тут можна прогнозувати, що частині глядачів буде досить згадування такого відомого імені для придбання квитків, оскільки це прізвище викликати в них асоціації з його виступами на концертах, манерою поведінки, зовнішнім виглядом, навіть протестними настроями тощо. Але важливим аспектом такого концерту буде й участь у ньому відомих українських виконавців, виконуваний репертуар тощо.

Тому не можна, на нашу думку, погодитися з визначенням права використання чужого імені як самостійного та самодостатнього елемента немайнового права, що має оборотоздатність. Зокрема, набувач такого права не вправі підписувати і засвідчувати підписи на документах від імені іншої особи, що буде однозначно встановлено у нотаріальному порядку тощо. Кожна фізична особа за допомогою імені в паспорті або іншому допустимому документі персоніфікується нотаріусом як учасник, наприклад, цивільних і водночас нотаріальних процесуальних правовідносин, а ідентифікаційний номер тут слугує лише додатковим документом, за допомогою якого ведеться облік фінансових операцій платника податку. Отже, використання імені фізичної особи має багаторівневі форми, і спроби у ст. 296 ЦК регламентувати використання імені слід сприймати лише в контексті оприлюднення імені з тією чи іншою метою. Зокрема, О. О. Посикалюк вважає: «Попри те, що право на ім'я спрямовано на задоволення духовних, моральних, культурних, соціальних чи інших нематеріальних потреб (інтересу), його реалізація може приносити й певну майнову вигоду (використання імені як знак для товарів, робіт чи послуг, як фірмове найменування, як частина назви юридичної особи чи об'єкта права власності тощо)» [22]. Але таке положення слід розглядати знов таки у динаміці, тобто у процесуальних відносинах, до яких належить і нотаріальний процес. Так, окремі автори порушують питання не тільки про певне право, а й про його захист [23]. Зокрема, у разі смерті власника приватного підприємства, який назвав його власним іменем, перейменувати його буде доцільно тоді, коли воно не мало істотного доходу, але з цим можуть погодитися не всі спадкоємці, і може виникнути спір між ними. Якщо ж підприємство було прибутковим і мало постійну клієнтуру, то перейменування підприємства недоцільне, хоча окремі спадкоємці бажатимуть назвати його власним іменем. Але тут важливу роль буде відігравати не ім'я власника, а репутація

підприємства, що була зароблена тривалою і якісною працею. Хоча можливим є й третій варіант поведінки спадкоємців, які враховуватимуть у назві підприємства пам'ять про спадкодавця тощо. Однак важко в економічних відносинах брати до уваги неекономічні показники.

Отже, вагоме значення у немайнових відносинах слід надавати саме матеріальним критеріям, оскільки без їх урахування втрачатиметься їхнє правове значення. Зокрема, сьогодні важко собі уявити, що у свідоцтві про право на спадщину буде зазначено, що спадкоємець успадкував ім'я покійного, його зображення, честь, ділову репутацію, особисті папери, відомості про особисте життя спадкодавця, його кореспонденцію тощо. Таке свідоцтво буде говорити про некомпетентність нотаріуса, оскільки зазначені елементи можуть належати лише особисто спадкодавцю. Водночас спадкоємці можуть домовитися або про це може бути зазначено в заповіті, що один з них буде розпоряджатися комерційним використанням імені, ділової репутації спадкодавця тощо. Однак перераховувати у свідоцтві всі правові аспекти немайнових прав спадкодавця нераціонально, а потрібно ввести узагальнюючий термін.

Варто зазначити, що наведені елементи у сукупності становлять образ покійного, саме тому в ч. 7 ст. 296 ЦК говориться, що використання початкової літери прізвища фізичної особи у засобах масової інформації, літературних творах не є порушенням її права, оскільки з нього не складається образ певної особистості. Наприклад, громадянин «С.» ніким не сприйматиметься як певна особистість, якщо ж до цього додати, що він був винахідником, то знов важко буде персоніфікувати цю людину. Водночас досить назвати прізвище Сікорський, як більшість громадян ідентифікує винахідника гелікоптерів. Тобто ім'я (псевдонім) дозволяє нам скласти образ людини навіть з одного прізвища, хоча бувають випадки, коли потребуватиметься уточнювати ім'я і по батькові особи, коли зазначене лише її прізвище, щоб склався певний образ. Наприклад, прізвище Патон асоціюється з двома видатними постатями в українській науці. Отже, ім'я асоціативно дозволяє нам скласти образ певної особистості, хоча здебільшого у спадкових правовідносинах ім'я не відіграє значної ролі і, відповідно, не має юридичного значення.

Саме образ певної людини може скластися з його особистого листування, ділової репутації, створених винаходів, творів тощо. Тому автором і пропонується запровадити узагальнюючий термін, що може використовуватися у свідоцтві про право на спадщину,

реалізація якого може дозволити спадкоємцю отримати дохід – образ спадкодавця. Отже, у свідоцтві може бути зазначено, що спадкоємці або один із них має право на використання образу спадкодавця.

Таким чином, слід підкреслити, що неодмінно має йтися про використання чужого імені (псевдоніму – ч. 2 ст. 28 ЦК), а не власне імені або честі спадкодавця. Водночас у такій ситуації образ фізичної особи може втілюватися у наукових або інших творах. При цьому спадкові правовідносини, пов'язані з немайновими правами спадкодавця, слід сприймати як правовідносини з комбінованим складом [24, с. 16], тобто коли особисті немайнові права тісно пов'язані з майновими. Інакше втрачатиметься юридичне значення вчинюваного нотаріального провадження з видачі свідоцтва про право на спадщину, коли в такому свідоцтві буде зазначатися образ пересічного громадянина, який не матиме матеріального складника його використання.

Тому нотаріус має в силу ст. 5 Закону України «Про нотаріат» з'ясувати питання щодо доцільності фіксації у свідоцтві про право на спадщину права використання образу спадкодавця, якщо це прямо не зазначено в заповіті, а також під час посвідчення заповіту відомим видатним особистостям роз'яснювати важливість і матеріальний складник використання їхнього образу спадкоємцями. Автор вважає, що охорона немайнових прав має розпочинатися з виваженого і грамотного складеного заповіту, а також вчинення інших важливих нотаріальних дій, що можуть застерегти від втрати немайнових прав. Зокрема, автор вважає, що творчі особистості можуть передавати свої твори або винаходи нотаріусам на зберігання і цей факт фіксувати у заповіті.

При цьому небезпека втрати твору видатного автора можлива навіть у разі вжиття заходів з охорони спадкового майна, оскільки оцінити якість, новизну і значення тієї чи іншої роботи здатні не менш кваліфіковані, ніж автор, творчі особистості. Водночас нічого в Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України не зазначено про можливість залучення експертів із певної галузі знань для оцінки інтелектуального потенціалу певних рукописів, вмісту комп'ютеру спадкодавця тощо. Тобто найцінніший у наш час продукт – новітня інформація – може залишитися без належного фіксування, з чим важко погодитися у добу інформаційних технологій, коли видатні математики можуть отримувати премію в мільйон доларів тощо. Дійсно, Порядок вчинення нотаріальних дій

нотаріусами України передбачає стандартну процедуру дій нотаріуса у разі вжиття заходів з охорони спадкового майна, що залишається після смерті середньостатистичного громадянина. Однак і неординарні особистості потребують охорони і захисту їхніх немайнових прав у період складання заповіту, вжиття заходів з охорони спадкового майна, а також фіксації переходу прав на такі елементи спадщини до спадкоємців.

Отже, у разі отримання спадщини, до якої можуть входити й немайнові права спадкодавця, спадкоємці мають пред'являти ідентифікаційний номер, оскільки вони отримуватимуть прямий дохід або потенційну можливість його виникнення внаслідок реалізації немайнових прав спадкодавця.

Список використаних джерел:

1. Венедіктова І.В. Захист охоронюваних законом інтересів в цивільному праві. К.: Юрінкомінтер, 2014. 288 с.
2. Терехова О.О. Здійснення, охорона та захист суб'єктивних спадкових прав: дис. ... канд. юрид.наук: 12.00.03. Х., 2012. 193 с.
3. Заїка Ю.О., Солтис Н.Б., Проценко В.В., Рябокони Є.О. Сучасні тенденції розвитку спадкового права(порівняльно-правове дослідження) : монографія. К.: Науково- дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 248 с.
4. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право. К.: Алерта, КНТ, Цул, 2009. 264 с.
5. Спадкове право: Нотаріат Адвокатура Суд. / за заг. ред Фурси С. Я. К.: Видавець Фурса С. Я., КНТ, 2008. 1216 с.
6. Кухарев О.Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці. К.: Алерта, 2017. 260 с.
7. Фурса С.Є. Вчинення консулом нотаріальних дій щодо спадкування майна. Окремі питання спадкування з іноземним елементом: консул, нотаріус суд: монографія. К.: Алерта, 2017. 384 с.
8. Скок-Козяр Л. В. Нотаріальний та судовий порядок спадкування: Німеччина і Україна. Окремі питання спадкування з іноземним елементом: консул, нотаріус суд: монографія. К.: Алерта, 2017. 384 с.
9. Гелич А. О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2011. 18 с.
10. Ромовська З. В. Про успадкування особистих немайнових прав громадян. Вісник Київського університету. Київ, 1968. С. 90-96.
11. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право: теорія і практика. К.: Атіка, 2002. 496 с.
12. Зайцев А.Л. Наследование неимущественных прав автора. Современное состояние исследования неимущественных правоотношений в науке гражданского права: сборник тезисов научных докладов и сообщений круглого стола / под науч. ред. В.А. Кройтора и С.А. Слипченко. Харьков: ХНУВД, 2012. С. 61-64.

13. Зайцева Т.И., Крашенинников П.В. Наследование личных неимущественных прав. Наследственное право. Комментарий законодательства и практика его применения. М.: Статут, 2001. С. 98-100; Зайцева Т.И., Крашенинников П.В. Наследование прав, связанных с участием в хозяйственных товариществах и обществах, а также в производственных и потребительских кооперативах. Наследственное право. Комментарий законодательства и практика его применения. М.: Статут, 2002. С. 128-133.

14. Рабовська С.Я. Корпоративне спадкування. Спадкове право: Нотаріат Адвокатура Суд / за заг. ред. Фурси С.Я. К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. С. 290-393.

15. Ромовська З.В. Про успадкування особистих немайнових прав громадян. Вісник Київського університету. Київ, 1968. С. 90-96.

16. Павлова Л.М. Спадкування за новим Цивільним кодексом України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4626

17. Гелич А. О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2011. 18 с.

18. Сліпченко С.О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : монографія. Х., 2013. 552 с.

19. Оксанюк Н.М. Принципи спадкування в цивільному праві України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2016. 227 с.

20. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 ч. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. Київ : Ін Юре, 2004. Ч. 2. 896 с.

21. Лещенко Л. В. Склад спадщини за цивільним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 193 с.

22. Посикалюк О.О. Право на транскрибований запис імені: аналіз норм законодавства та правозастосовної практики. URL: https://www.researchgate.net/profile/Oleg_Posykaliuk/publication/308936840_PRAVO_NA_TRANSKRIBOVANIJ_ZAPIS_IMENI_ANALIZ_NORM_ZAKONODAVSTVA_TA_PRAVOZASTOSOVNOI_PRAKTIKI/links/57f8a02208ae91deaa607209/PRAVO-NA-TRANSKRIBOVANIJ-ZAPIS-IMENI-ANALIZ-NORM-ZAKONODAVSTVA-TA-PRAVOZASTOSOVNOI-PRAKTIKI.pdf

23. Молчанов, Р.Ю. Здійснення та цивільно-правовий захист особистого немайнового права на ім'я: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2009. 22 с.

24. Терехова О.О. Здійснення, охорона та захист суб'єктивних спадкових прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Х., 2012. 193 с.

Стаття посвячена проблемам охрани нотариусом личных неимущественных прав физических и юридических лиц, в том числе выявления нотариусом в процессе наследования тех личных неимущественных прав наследодателя, которые могут входить в состав наследства, а также формулировке предложений по совершенствованию правового регулирования изучаемого вопроса.

Ключевые слова: нотариус, личные неимущественные права, наследственные отношения, наследство.

The article is devoted to the problems of protecting the personal non-property rights of natural and legal persons by the notary, in particular the identification by the notary in the process of inheriting the personal non-property rights of the testator which can be part of the inheritance, as well as the formulation of proposals for improving the legal regulation of the studied issue.

Key words: notary, personal non-property rights, hereditary relations, heritage.

